

VERTROUWELIJK

26 OKT. 2001

Lering is
bevestigd na 50

Stg. GEHEIM

MAANDOVERZICHT

No. 12 1963

BINNENLANDSE VEILIGHEIDSDIENST

V E R T R O U W E L I J K

Maandoverzicht no. 12 - 1963

(Tijdvak 1-12-'63 t/m 31-12-'63)

I N H O U D

	blz.
<u>I. Communisme Internationaal</u>	
De verdeeldheid van de communistische beweging	1
1963 toonde een vrijwel openlijke strijd om de hegemonie	10
<u>II. Activiteiten van de CPN</u>	
De partij in het verkiezingsjaar 1963	12
Eenheidspolitiek vanuit de communistische minderheidspositie	14
De CPN en het conflict Moskou/Peking	17
Organisatieproblemen en geldzorgen	20
<u>III. Activiteiten van de communistische hulporganisaties</u>	
De internationale "vredeskrachten"	24
Peking contra WVR-leiding	25
Ontwikkeling in andere internationale "mantels"	26
Voor Nederlandse Vredesraad geen rooskleurig 1963	28
De Budelcampagne en de communisten	29
<u>IV. Communistische activiteiten in het bedrijfsleven</u>	
De geblokkeerde weg naar het NVV en het vraagstuk van de ongeorganiseerde oud-EVC'ers	31
De actie-comité's in 1963	32
Het WVV in een crisis-periode	35
<u>V. Andere Groeperingen</u>	
De gang van zaken in de SWP gedurende het nu afgelopen jaar	36
"Eurodivisie Nederland" niet levensvatbaar	37
Voormalig "Jong Europa" werd Europafront	39
<u>Overzicht stakingen december 1963</u>	40
<u>Agenda</u>	41

H O O F D S T U K I

COMMUNISME INTERNATIONAAL

De verdeeldheid van de communistische beweging

Inleiding

Het is nog niet langer dan zes jaar geleden, dat Mao Tse-tung in zijn rede tot de conferentie van de twaalf blokprijzen (Moskou 1957) het leiderschap van Moskou verdedigde als een historische noodzakelijkheid. Merkwaardig genoeg - bijna alsof hij toen al een zicht wilde openen op een ander perspectief - voegde hij daar evenwel aan toe, dat de Communistische Partij van China deze leidende rol zelf "niet waardig" was. China had immers wel grote ervaringen op het gebied van de revolutionaire taktiek en strategie, maar bevond zich nog slechts in het eerste stadium van zijn socialistische opbouw. De Sowjet-Unie daarentegen had ook op dit terrein al een ervaring van veertig jaar en bezat een indrukwekkende industrie met, als bewijs van haar bijna onaantastbare superioriteit, twee spoetniks in de ruimte. China was tegenover dit alles alleen maar "een groot land". Achteraf gezien is het duidelijk, dat Mao op deze Conferentie van de Twaalf al overtuigd was van de betrekkelijkheid van de basis waarop Moskou's leiderschap was gevestigd of althans dacht binnen afzienbare tijd de materiële voorwaarden voor een dergelijke bevoorrechte positie voor Peking te kunnen realiseren. Wat haar revolutionaire ervaringen betrof behoefde de CP-China immers niet in de schaduw van de CPSU te staan en het verschil in economische en technische prestaties, dat Moskou en niet Peking tot het bewonderde voorbeeld van de communistische wereld maakte, zou met één "grote sprong voorwaarts" teniet kunnen worden gedaan.

Op de Conferentie van de 81 partijen (Moskou 1960) was het weer de Chinese delegatie die Moskou het leiderschap opdrong over de communistische wereld. Na alles wat er sinds de Conferentie van 1957 tussen Moskou en Peking was gepasseerd, was dit toen echter nauwelijks meer als een eerbetoon te beschouwen. Mao's "grote sprong voorwaarts" was al in de aanloop jammerlijk mislukt en ontaard in een reeks opzienbarende wanhoopsdaden. Chroestsjow's weigering de technische opbouw

van de Sowjet-Unie af te remmen om eerst China in economisch en technisch opzicht op gelijk niveau te brengen, was door de Chinezen opgevat als een ongehoorde schending van het socialistisch internationalisme. Over de buitenlandse politiek van de Sowjet-Unie - haar houding tegenover de imperialistische vijand (Camp David 1959), tegenover de anti-communistische regeringen van voormalige koloniale en afhankelijke landen (Nehroe en Nasser) en tegenover de partners in het communistische blok (economische integratie) - hadden zich felle controversen ontwikkeld. En dwars door dit alles heen, maar in nauw verband hiermee, waren diepgaande meningsverschillen ontstaan over een gehele reeks ideologische kwesties.

Op de Conferentie van de 81 stonden in feite de vertegenwoordigers van twee varianten van het marxisme-leninisme vijandig tegenover elkaar. Dat de Chinese delegatie Moskou nogmaals met het leiderschap belast wenste te zien met alle daaruit voortvloeiende verplichtingen en verantwoordelijkheden, had dan ook wellicht geen ander doel dan de Sowjet-leiders te dwingen terug te keren tot wat Peking zag als de rechte weg.

Moskou weigerde ronduit en de conferentie leidde tot een onbevredigend compromis. De Verklaring die na afloop werd uitgegeven en die begon met de leugen: "De beraadslagingen hebben aangetoond, dat de delegaties over alle vraagstukken van gelijke mening zijn", werd het uitgangspunt voor een felle strijd. Met een beroep op dezelfde Verklaring begonnen beide partijen elkaar te beschuldigen van afwijkingen op nagenoeg alle punten van de marxistisch-leninistische theorie en praktijk in een uitputtingsslag, die aanvankelijk nog half schuil ging achter veel vertoon van broederlijkheid ("eeuwig als de Wolga en de Jangtsekiang") maar geleidelijk aan steeds openlijker vormen aannam, tot eind 1962/ begin 1963 de fase bereikt werd van uitgesproken vijandschap.

Op 14 juni 1963 liet de CP-China weten, dat Peking en niet langer Moskou het leiderschap over de communistische beweging toekwam.

De papieren oorlog

Er was een opmerkelijk verschil in de wijze waarop Moskou enerzijds en Peking anderzijds zich vanaf begin 1963 uitspraken over het conflict, dat het internationale communisme in twee kampen verdeeld hield. In november en december 1962 hadden er heftige twisten plaats-

gevonden op de congressen van de CP-en van Bulgarije, Hongarije, Italië en Tsjechoslowakije, waar de Chinese delegaties het praktisch alleen hadden moeten opnemen tegen alle andere. In januari daaropvolgend waren de Chinezen tijdens het 6e congres van de SED opnieuw onder bijval van nagenoeg alle aanwezigen vernederd. Vanwege deze eensgezindheid tegenover Peking en enkele sympathiserende partijen suggereerde Moskou, dat er sprake was van meningsverschillen tussen de CP-China en de overgrote meerderheid van de communistische beweging, waarmee het isolement van de Chinezen genoegzaam werd onderstreept. Peking daarentegen sprak van "zekere kameraden" (lees: Chroestsjow), de Tito-kliek, de Dange-kliek (India), de meningsverschillen tussen Togliatti en ons, de meningsverschillen met Thorez etc., daarmee als het ware het gesloten blok van tegenstanders openbrekend en tegelijkertijd de eenheid bevestigend van het internationale communisme, dat door een aantal "moderne revisionisten" werd misleid. Hoewel het enerzijds niet meer dan vanzelfsprekend was, dat Peking niet onnodig wenste te benadrukken, dat het de grote meerderheid van de partijen tegen zich gekeerd zag, had deze tactiek anderzijds ook een zeer bepaald doel, namelijk het bevorderen van fractievorming in de Moskou-gezinde partijen.

Hoewel er in het begin van 1963, vanwege het rumoer op de vijf partijcongressen, allerwege rekening mee werd gehouden, dat het tussen Moskou en Peking tot een breuk zou komen, bleek geen van beide partijen er behoefte aan te hebben initiatieven in die richting te ontwikkelen. Verschillende andere CP-en lieten in hun publicaties trouwens doorschemeren, dat een dergelijke beslissende stap onmogelijk was, aangezien zij de eenheid van de communistische beweging als een onderdeel beschouwden van de ideologie zelf.

De Britse CP, bijvoorbeeld, gaf aan de vooravond van het in januari 1963 gehouden SED-congres een verklaring uit, waarin werd aangedrongen op het staken van de openlijke polemieken en op de voorbereiding van een nieuwe conferentie van alle partijen. Deze suggestie werd door Chroestsjow in zijn rede tot het SED-congres overgenomen, zij het dat hij zich over het nut van een internationale conferentie slechts in vage bewoordingen uitsprak. In elk geval, zo redeneerde hij, zag hij nauwelijks een reële kans dat de geschillen konden worden opgelost wanneer een dergelijke conferentie op korte termijn gehouden werd. Ze zou eerder tot nog scherpere conflicten leiden of wellicht zelfs tot een definitieve breuk.

Zijn voorstel tot het staken van de openlijke polemiek had intussen ook geen enkele uitwerking. Over en weer werden, in deze eerste maanden van het jaar, de wederzijdse opvattingen aangevallen in publicaties die, naarmate de sfeer verder vertroebelde, meer en meer aan lengte en duidelijkheid wonnen. Peking, kennelijk in het offensief, publiceerde daarbij ook enkele tientallen artikelen en redevoeringen uit het Moskou-gezinde kamp en leverde daarop scherpe en soms vernietigende commentaren, zoals die tegen Togliatti, Thorez en de leiders van de CP-en van de Verenigde Staten en van India.

Bezorgd over de uitwerking op de communistische beweging van deze artikelen en brochures, die op grote schaal door Peking werden verspreid, begonnen de leiders van verschillende partijen (o.a. die van Noord-Vietnam, India en Italië) toch steeds ernstiger over het nut van een nieuwe internationale conferentie te denken. Eind februari scheen het dat ook de CPSU en de CP-China hier meer positief tegenover kwamen te staan. Op 21 februari richtte Moskou zich althans tot Peking met een in uiterst voorzichtige termen gestelde brief, waarin werd voorgesteld te zijner tijd een conferentie van alle partijen bijeen te roepen, doch eerst op hoog niveau tot een bilateraal gesprek te komen. De brief was een duidelijke poging het kritieke van de situatie te verbloemen. Zij repte met geen woord over de specifieke geschilpunten en was dan ook als niet veel meer bedoeld dan een demonstratie van goede wil.

Uit het antwoord dat Peking op 9 maart zond, bleek echter dat op deze basis met de CP-China niet meer te onderhandelen viel. Mao wenste duidelijke uitspraken en was van plan die ook zelf te geven.

Een beslissende wending

In de brief van de CP-China aan de CPSU van 9 maart werd Chroestsjow uitgenodigd persoonlijk voor het door hem voorgestelde bilaterale overleg naar China te komen of een hoge delegatie naar Peking te zenden dan wel een Chinese delegatie in Moskou te ontvangen. Anders dan in de brief van de CPSU werd daarbij echter nauwkeurig vastgesteld, welke onderwerpen aan de orde dienden te komen en onder welke voorwaarden van het overleg enig resultaat te verwachten viel. Aangezien deze voorwaarden betrekking hadden op de kwesties Albanië en Joegoslavië en derhalve de kern van Chroestsjows politiek raakten,

kwam al op voorhand vast te staan, dat het gesprek onder de gegeven omstandigheden praktisch nutteloos zou zijn. Naar de bedoelingen van Peking zou het namelijk zoveel worden als een confrontatie van het revolutionaire communisme (Peking/Tirana) met het revisio-nistische (Moskou/Belgrado). Daarbij behoefde op concessies van de zijde van de CP-China niet gerekend te worden, omdat "de Chinese communisten altijd zonder aarzelen en consequent de juiste koers hadden gevolgd".

De brief liet Moskou geen andere keus dan met een verklaring te komen (30 maart), waaruit integendeel moest blijken dat de CPSU boven alle kritiek verheven was en dat de oorzaak van alle geschillen hierin gezocht moest worden, dat "deze of gene partij" (de CP-China) de juiste verhouding niet zag tussen de algemene marxistisch-leninistische lijn en haar eigen nationale politiek. Met betrekking tot de kwesties Albanië en Joegoslavië stelde de CPSU vast, dat deze wel van principiële betekenis waren, maar niet zo urgent als de CP-China deed voorkomen, welke uitspraak zoveel betekende als een afwijzing van de door Peking gestelde voorwaarden voor het gesprek. Bovendien sloeg Moskou in de meest hoffelijke bewoordingen, maar toch wel duidelijk uit overwegingen van prestige, de uitnodi-ging aan Chroestsjow om naar China te komen af.

Na deze brief van de CPSU aan de CP-China werd vrij algemeen aangenomen, dat ondanks de bereidverklaring van beide partijen, op korte termijn geen overleg te verwachten viel. Medio mei bleek echter, dat langs diplomatieke weg toch overeenstemming bereikt was over een ontmoeting van zware partijdelegaties te Moskou, waarvan de aanvangsdatum eerst op 15 juni, maar later op 5 juli werd bepaald. De sfeer waarin deze ontmoeting werd voorbereid bleef niettemin zo vijandig, dat het tot op het allerlaatste ogenblik onzeker was in hoeverre de bedoelingen daartoe serieus waren. Op 14 juni nam de CP-China bovendien een beslissing van zulke ver strekkende gevolgen, dat het moeilijk valt in te zien, hoe deze ooit weer ongedaan gemaakt zouden kunnen worden. Het was een be-slissing die de veranderende verhoudingen in de communistische wereld plotseling in een zo scherp licht stelde, dat het duidelijk werd, hoe een ontwikkeling die al in 1956 begonnen was met Peking's kritiek op de destalinisatie en die vanaf 1957/1958 steeds meer versneld was onder invloed van de "wending naar links" van de Chinese

leiders, nu tot een logisch eindpunt gekomen was. Peking verklaarde Moskou onbekwaam de communistische wereld te leiden en stelde zelf in autoritaire formuleringen de "algemene lijn" vast voor de internationale communistische beweging.

De brief waarin deze algemene lijn - vervat in 25 punten - was neergelegd, werd op 15 juni door de Chinese ambassadeur aan de Sowjet-leiders overhandigd. Het Kremlin reageerde onmiddellijk in diepe verontwaardiging met de verklaring dat het ongewenst was de tekst ervan te publiceren en kwalificeerde de brief in een resolutie, aangenomen op een plenaire CC-zitting van 18/21 juni als "onjuist en lasterlijk". Een maand lang werd de publicatie van het document opgehouden en huichelden de leiders van alle Moskou-getrouwe partijen (met uitzondering van de Roemeense) dat zij de inhoud ervan niet kenden, hoewel het in vele talen vertaald in tienduizenden exemplaren over de gehele wereld werd verspreid en langs allerlei slinkse wegen ook de Sowjet-Unie en de satellietlanden werd binnengesmokkeld. Eerst op 15 juli werd de tekst in de "Prawda" vrijgegeven, vergezeld van een "open brief" die er niet zozeer een antwoord op was dan wel een begeleidend commentaar ten behoeve van de eigen partijleden. Het antwoord kregen de Chinezen mondeling tijdens het bilaterale overleg, dat - op 5 juli te Moskou begonnen - een halfslachtige poging was twee monologen in elkaar te passen tot één dialoog.

Toen deze poging op 20 juli op voorstel van de Chinese delegatie voor onbepaalde tijd werd opgegeven, was het voor ieder duidelijk, dat de twee strijdende partijen nog slechts een volledig negatieve waardering voor elkaar hadden, waar de Chinese propaganda met de brief van 14 juni in niet geringe mate toe bijdroeg.

Voor de CP-China betekende het mislukken van het Moskouse overleg bovendien, dat geen enkele hindernis haar propaganda-offensief meer in de weg stond, dat ten doel had haar claim op het leiderschap over het internationale communisme ook metterdaad waar te maken. Haar brief van 14 juni, die over Moskou heen tot de gehele communistische beweging gericht was, diende daarbij al diegenen tot leidraad die tegen Moskou-gezinde partijleiders in verzet wensten te komen.

Het conflict in de staatssfeer

Al eerder in het jaar, namelijk in een artikel in het "Volksdag-

blad" van 7 maart, gericht tegen de partijleiders van de CP van de Verenigde Staten, had Peking gewaarschuwd, dat de Chinese Volksrepubliek nog steeds een aantal grensaccorden niet had erkend, die het Keizerrijk destijds met het Tsaristische Rusland had gesloten. Toen bleek voor het eerst dat Peking het conflict met Moskou niet alleen op ideologisch terrein maar ook in de staats sfeer op de spits wilde drijven.

Vooraf na het mislukken van het Moskouse overleg en het totstandkomen van het beperkte kernstopaccorder tussen de Sowjet-Unie en de gehate imperialisten, kwam de CP-China met verschillende onthullingen die bevestigden wat in het Westen al lang bekend was, maar tussen de strijdende partijen nooit in het openbaar was uitgesproken, namelijk, dat er in deze sfeer al jarenlang moeilijkheden waren geweest.

Veel opzien baarde met name de onthulling van het goed bewaarde geheim, dat Moskou in oktober 1957 een overeenkomst met Peking had gesloten waarbij aan China technische steun werd toegezegd bij de ontwikkeling van atoomwapens, maar dit in juni 1959 weer ongedaan had gemaakt. Onder de voorwaarden van dit verdrag was China zelfs een model van de atoombom in het vooruitzicht gesteld. Het was één van de honderden overeenkomsten die de Sowjet-Unie volgens China eenzijdig had geschonden, waardoor aan de Chinese economie zulk een ontzaglijke schade was toegebracht. De Sowjet-Unie werd verweten een groot aantal hulpprogramma's te hebben stopgezet, haar technici uit China te hebben teruggetrokken en het handelsverkeer tot een minimum te hebben gereduceerd.

In september stelde Peking de kwestie van de omstrede grensgebieden opnieuw aan de orde. Tienduizenden "Chinese burgers" zouden in 1962 onder valse voorwendsels over de grens van Sinkiang zijn gelokt en verhinderd zijn daarheen terug te keren. Moskou daarentegen sprak van duizenden "vluchtelingen" die in de Sowjet-Unie vrijheid en bescherming hadden gezocht en weigerden zich te laten repatriëren. Dat het gewroet van Sowjet-Russische zijde onder de Khazaks van Sinkiang vorig jaar al aanleiding was geweest tot het sluiten van enkele Sowjet-consulaten werd in de discussie over de affaire slechts vagelijk aangeduid. Wel werd het duidelijk, dat beide partijen bereid waren deze en soortgelijke kwesties te regelen met middelen waarin het "socialistisch internationalisme" niet voorziet.

Medio september verklaarde Liao Cheng-chih, voorzitter van het Chinese Afro-Aziatische Solidariteitscomité, in een interview, dat China zelfs bereid zou zijn de betrekkingen met de Sowjet-Unie te verbreken zo dit nodig mocht blijken.

De situatie kritiek (oktober 1963)

Uit het feit, dat de "open brief" van de CPSU dd. 14 juli geen rechtstreeks antwoord was op Pekings brief van een maand tevoren, bleek, dat Moskou er geen heil in zag de correspondentie met de CP-China voort te zetten. Het lag evenwel niet in de lijn van het totale propaganda-offensief van de Chinese leiders, dat ook maar één gedachte onuitgesproken of ook maar één woord van de tegenpartij onbeantwoord zou blijven. Zij publiceerden derhalve zowel in hun partijorgaan, het "Volksdagblad," als in het kaderblad de "Rode Vlag" een serie van voorlopig zes artikelen als repliek op de "open brief", waarin achtereenvolgens de oorsprong van het conflict (het XXe CPSU-congres), de kwestie Stalin, de problemen rond Joegoslavië, het verschijnsel van het neo-kolonialisme en de onderwerpen oorlog, vrede en vreedzame coëxistentie werden uitgediept. Hoezeer de verhoudingen tussen Moskou en Peking in een jaar tijd gewijzigd waren, bleek daarbij eens te meer uit het feit, dat Chroestsjow, die vorig jaar nog een "zekere kameraad" was en in januari pas voor het eerst en dan nog uiterst voorzichtig met name werd bekritiseerd, nu ronduit werd aangeduid als een psalmen zingende clown.

In oktober werd het uit tal van aanwijzingen duidelijk, dat de leiders van de CPSU er ernstig over begonnen te denken de recalitrante Chinezen en hun aanhang voor het gerecht van alle partijen te dagen en hen in de communistische beweging te isoleren dan wel geheel buiten te sluiten. De Sowjet-regering had reeds op 23 september in een verklaring gedreigd met definitieve maatregelen en een dag later was de "Prawda" uitgekomen met de publicatie van een door de CP-Portugal aangenomen resolutie, waarin op het houden van een internationale conferentie werd aangedrongen. Dat deze conferentie slechts ten doel kon hebben een beslissing te forceren, desnoods ten koste van de eenheid van het kamp, kon begin oktober worden afgeleid uit een artikel in het Moskouse "Kommunist", waarin voor het eerst "de gehele lijn" van Peking werd verworpen en uit de publicatie

in de "Prawda" van een verklaring van de CP-Paraguay, waarin gepleit werd voor een herziening van de Verklaring van de 81, aangezien in plaats van het revisionisme het linkse opportunisme à la Mao Tse-tung tot het hoofdgevaar voor het internationale communisme was geworden. Op 13 oktober haalde de "Prawda" een uitspraak van Thorez aan over de wenselijkheid van een internationale conferentie en tien dagen later verklaarde "Kommunist", dat Peking een breuk wenste.

De tekenen wezen erop, dat de beslissing zou vallen tijdens of na de herdenking van de Oktoberrevolutie, wanneer zich delegaties van alle partijen te Moskou zouden bevinden. De Chinese leiders, het gevaar onderkennende, publiceerden op 27 oktober een verklaring van de CP-Nieuw-Zeeland, waarin gesteld werd, dat de tijd nog niet rijp was voor een algemene conferentie en lieten twee dagen later door Radio Peking een waarschuwing van de CP-Noord-Korea omroepen, dat een poging de CP-China te isoleren neer zou komen op een scheuring.

Dat de bui uiteindelijk opnieuw overdreef was vermoedelijk in niet geringe mate te danken aan een interventie van de Polen en de Italianen. Deze laatsten hadden al eerder te kennen gegeven geen heil te zien in een internationale conferentie, aangezien daarvan slechts een "waardeloos compromis" of een nog verdere verslechtering van de situatie het gevolg zou zijn. Zij zonden een speciale delegatie naar Moskou om hun zienswijze te ondersteunen en - zo kan worden aangenomen - weigerden hun medewerking aan Moskou's plannen.

Op 28 oktober kwam de "Prawda" uit met een publicatie van het Italiaanse standpunt, waarmee duidelijk werd, dat de conferentie geen doorgang zou vinden. De Novemberfeesten te Moskou werden voor de eerste keer in de geschiedenis daarvan niet door delegaties van zusterpartijen bijgewoond.

Besluit; winst voor de CP-China

In het conflict tussen Moskou en Peking gaat het in feite om twee onderling strijdige visies op het huidige tijdsgewricht, die met alle daaruit volgende consequenties voor de "algemene lijn van de internationale communistische beweging" als elkaars alternatief worden voorgesteld. Daarom kan geen enkele partij zich ervan onthouden

te dien aanzien positie te kiezen. Het feit, dat deze onderscheiden visies zowel voor Moskou als voor Peking de ideologische uitdrukking vormen van een vrijwel openlijke strijd om de hegemonie over de communistische wereld, doet hiëraan weinig af. Integendeel, ondanks het feit, dat alle partijen "gelijkberechtigd" zijn, schijnt in de communistische beweging de behoefte aan een meer algemeen leiderschap, een avant-garde of een centrum nog steeds sterk te zijn.

De overgrote meerderheid van de CP-en heeft zich dan ook inmiddels duidelijk voor Moskou dan wel voor Peking uitgesproken en de weinige die met een beroep op autonomie een "tussenpositie" trachten in te nemen beseffen wel, dat zij hun onafhankelijkheid slechts kunnen doen gelden binnen het kader van een gemeenschappelijke doctrine.

Het is zonder meer duidelijk, dat de CPSU het merendeel (ca 65) van de CP-en tot haar aanhang kan rekenen. Toch zijn de successen die de CP-China dit jaar heeft weten te boeken, niet te onderschatten. Niet alleen heeft zij in het Verre Oosten haar autoriteit geconsolideerd of vergroot bij een reeks van partijen zoals die van Noord-Korea, Noord-Vietnam, Birma, Thailand, Malakka, Japan, Nieuw-Zeeland en Indonesië, maar ook bij linkse groeperingen in een aantal partijen die zich aan de zijde van Moskou hebben geschaard, zoals die van India en Australië. Ook in Latijns-Amerika, waar Cuba nog steeds een dubieuze factor is, hebben zich in verschillende CP-en pro-Chinese fracties gevormd waarvan de Braziliaanse zich tot een afzonderlijke partij heeft geconstitueerd. Zelfs in Europa waar vrijwel alle CP-en Moskou-gezind zijn, zij het met een meer of minder sterke neiging naar onafhankelijkheid, heeft de Chinese propaganda een niet onbelangrijke oppositiestroming gestimuleerd met steunpunten in de CP-en van Noorwegen, Zweden, Denemarken, Groot-Brittannië, België, Luxemburg, Oostenrijk, Zwitserland, Italië, Griekenland en Spanje. De groep van J. Grippa in België kan gevoeglijk als een (kleine) partij worden beschouwd evenals de afgescheiden pro-Chinese fracties van de Britse en Zwitserse CP-en. Buiten Europa heeft zich nog een Pekinggezinde partij gevormd tegenover de CP van Israël.

Hardnekkig zijn, tenslotte, ook de geruchten, dat in de CPSU zelf een stroming zou bestaan met inzichten die min of meer verwant zijn aan die van de CP-China. Hoewel de aanwijzingen in die richting slechts vaag zijn, lijkt het redelijk te veronderstellen, dat ook

hier naast voorstanders voor een meer liberale koers eveneens propagandisten voor een hardere politiek te vinden zullen zijn.

Hoe indrukwekkend deze resultaten van Pekings propaganda-offensief echter ook mogen zijn, het meest opmerkelijke succes van de Chinese leiders is toch wellicht geweest, dat zij het twistgesprek met Moskou ongestraft hebben kunnen voortzetten. Dat het einde daarvan niet in zicht is, blijkt uit hun scherpe afwijzing van de "verzoenende" houding die de Sowjet-leiders na het mislukken van hun oktoberplannen weer hebben aangenomen.

Voor Peking lijkt Moskou afgedaan te hebben. Het jaar 1963 kan dan ook als een keerpunt in de geschiedenis van de communistische beweging worden beschouwd.

H O O F D S T U K II

ACTIVITEITEN VAN DE COMMUNISTISCHE PARTIJ VAN NEDERLAND

De verkiezingen

Voorbereiding

In de eerste vijf maanden van het afgelopen jaar stonden de werkzaamheden van de partij overwegend in het teken van de verkiezingsvoorbereiding.

Aanvankelijk propageerde de CPN-leiding hierbij een minimumprogramma, op basis waarvan de "gegadigden" voor een eenheidsfront (CPN, PvdA, NVV en eventueel PSP) elkaar zouden moeten kunnen vinden. Maar bij het naderen der verkiezingen was de CPN toch meer bedacht op de versterking van haar eigen positie. Toen werd betoogd dat iedere op de CPN uitgebrachte stem een bijdrage kon zijn tot de verwezenlijking van het beoogde linkse kabinet. De aanhangers van de "minderheidsideeën" in de PvdA werd zelfs aangeraden niet op democratisch-socialistische, maar op communistische kandidaten te stemmen. Wellicht bevreesd voor een vlucht van "minderheidsstemmen" uit de PvdA-kring naar de PSP, uitte de CPN zich geleidelijk ook kritischer jegens de pacifistische partij: dit zou in feite een anti-democratische en anti-communistische organisatie zijn.

De centrale, doch geenszins nieuwe leuzen in het verkiezingsvaandel van de CPN waren: "verdediging van het levenspeil der werkers" en "voor een neutraal en atoomvrij Nederland". De rond deze punten tijdens de verkiezingscampagne gevoerde agitatie was veelal uitermate opportunistisch van aard. Zo bracht de barre weersgesteldheid van de eerste maanden van het afgelopen jaar de partij b.v. tot het stelselmatig eisen van "koude-toeslagen", terwijl - in het politieke vlak - de ratificatie van het Budel-akkoord tussen Bonn en Den Haag aanleiding gaf tot een felle, tegen West-Duitsland en op doorvoering van de neutraliteitspolitiek gerichte propaganda.

Opportunistische motieven waren het ook die de CPN-leiding ertoe brachten in haar verkiezingsmanifest van december 1962 en in haar

propagandarichtlijnen voor januari 1963 weer eens meer belangstelling te vragen voor de agrarische vraagstukken. Er werd zelfs een speciale brochure in het vooruitzicht gesteld, die begin maart onder de titel "Een woord voor de boeren" het licht zag. Behalve aan kwesties als uittreding van ons land uit de EEG, werd veel aandacht besteed aan de rol van het Landbouwschap. Vooral dit hoofdstuk bleek bij het uitkomen van de brochure ongedacht actueel (moeilijkheden in Hollandscheveld).

De CPN-candidatenlijst voor de Tweede Kamer werd vastgesteld op de partijbestuursvergadering van 25 februari. Na Paul de Groot, Marcus Bakker en Tjalle Jager (de oude fractie), werden achtereenvolgens als "kanshebbers" Henk Hoekstra (organisatiesecretaris), Annie Averink (lid Eerste Kamer) en Arie Korlaar (lid dagelijks bestuur district Amsterdam) op de lijst geplaatst. De CPN-leiding leefde namelijk in de verwachting op 15 mei een winst van 2 of 3 Kamerzetels te boeken.

In de loop van de verkiezingscampagne bleek, dat de CPN - om dit doel te bereiken - er bovenal op uit was de in 1959 aan PSP en Bruggroep verloren stemmen terug te winnen. Zo gaf het partijbestuur op 12 april nog een instructie voor haar activisten uit voor "propaganda en werving onder voormalige kiezers van de Bruggroep". Door middel van huisbezoek moest aan de dissidenten (de leiders uitgezonderd) "de weg terug" naar de CPN worden gewezen. Voorts werden eind april en begin mei in dit kader "bekeringsgetuigenissen" van enkele dissidenten in "De Waarheid" gepubliceerd: de CPN heette hen "hartelijk welkom".

De uitslag

De verkiezingen van 15 mei leverden de CPN landelijk 173.457 stemmen op, dwz. 2,77% van het totaal uitgebrachte geldige stemmen. Dit betekende een winst van 28.915 stemmen (0,36%) vergeleken met 1959, toen de CPN met 144.542 (2,41%) stemmen een na-oorlogs dieptepunt bereikte. Daaraan was toen met name de "Bruggroep" (de latere Socialistische Werkerspartij, SWP) debet, die destijds ca. 34.000 stemmen op haar lijsten wist te verenigen.

De winst, die de CPN thans - vergeleken met 1959 - behaalde en die resulteerde in uitbreiding van haar zeteltal in De Tweede Kamer van drie tot vier (nieuw lid: Henk Hoekstra) kon haar leiding in feite toch weinig reden tot vreugde geven, aangezien de partij bij de verkie-

zingen voor de Provinciale Staten van maart 1962 een stemmentotaal van 176.816 of 2,93% bereikte. Aan de toen geboekte winst werd bij de jongste verkiezingen dus weer ernstig afbreuk gedaan. In "De Waarheid" werd daags na de verkiezingen niet zonder reden dan ook ietwat neerslachtig geconstateerd, dat de verkiezingsuitslag over het algemeen niet die slag tegen het Kabinet De Quay was geworden, die men eigenlijk noodzakelijk achtte. In het bijzonder bleek het de CPN-leiding ook te verdrieten, dat de ontevredenheid onder grote groepen boeren over de landbouwpolitiek van de regering (inzake landbouwschap en EEG o.a.) niet had geleid tot stemmenwinst voor de CPN, maar wel tot een verrassende zege voor wat "De Waarheid" noemde, "de zogenaamde boerenpartij van Koekoek".

In sommige gemeenten is het CPN-verlies mogelijk in het bijzonder de PSP ten goede gekomen. In andere plaatsen echter ging deze partij nagenoeg even sterk achteruit als de CPN.

De Eerste Kamer

De resultaten van de op 16 mei gehouden verkiezingen voor de Eerste Kamer waren voor de partij al evenmin verheugend. Zij verloor namelijk een van de beide tot dusver door haar bezette zetels. Dit betekende, dat Annie Averink voortaan als enige vertegenwoordigster van de CPN in dit college zou optreden.

Harm Haken keerde er dus niet in terug. Op hem werd binnen de partij ook vóór de affaire Finsterwolde reeds vrij veel kritiek uitgeoefend. Haken ontbrak trouwens reeds op de kandidatenlijst voor de Eerste Kamer. Deze lijst vermeldde thans als tweede kandidaat C.A. Ijmkers, politiek secretaris van het CPN-district Den Haag.

Eenheidspolitiek

De eenheidspolitiek van de CPN ontving door de op 23 november 1962 gepubliceerde stellingen een nieuwe impuls. Het uitgangspunt ervan werd gevormd door het ook in Moskou gunstig beoordeelde rapport "in dienst van de vrede". Het resultaat van de behandeling van dit rapport op het PvdA-congres van januari 1963 stelde de CPN-leiding evenwel hevig teleur. Met name de ongewijzigde houding ten opzichte van de huidige NAVO-politiek door de meerderheid van de PvdA, bleek een tegenvaller: de CPN van haar kant stond immers uittreding van Nederland uit de NAVO (en uit de EEG) voor.

Van een reële eenheidspolitiek, afgestemd op de overheersende mening in de PvdA, kon zo uiteraard geen sprake zijn. Wel trachtte de CPN-leiding haar politiek nog te verdedigen met het argument, dat het standpunt van de "minderheid" in de PvdA (12 à 15%) - die zich inderdaad kritischer tegenover de NAVO opstelde - feitelijk de opinie van de massa van de aanhang van deze partij weergaf.

Dat De Groot door deze sectarische koers niet alleen in Nederland het isolement van de CPN bestendigde (en daarmee haar eenheidspolitiek ondermijnde) maar zijn partij ook in het kader van de communistische partijen van Klein Europa in een politiek slop manoeuvreerde, bleek op de conferentie inzake de EEG, welke deze partijen van 4-6 maart 1963 in Brussel belegden.

De CPN-delegatie (W. Kremer, Tj. Jager en K. Stek) verdedigde daar, tegen het verzet van de andere vijf afvaardigingen in, de eis van uittreding uit de EEG, zulks overeenkomstig de van De Groot ontvangen instructies. De Nederlandse delegatie moest in Brussel tenslotte niettemin overstag gaan in zoverre zij de Gemeenschappelijke Verklaring, waarin het overleg uitmondde, mede ondertekende. In deze Verklaring was van enige eis, als door de CPN gesteld, geen sprake. Men ging in Brussel in tegendeel, bij alle kritiek op de EEG, in zekere zin juist uit van de realiteit ervan.

Sedertdien werd het gewraakte CPN-standpunt in Nederland in het openbaar in elk geval niet meer door de partij ingenomen.

De verkiezingen van 15 mei onderstreepten op hun wijze het feit, dat de CPN, haar "eenheidsconfessie" ten spijt, een geïsoleerde partij is. Een verontruste CPN-leiding belegde op 31 mei een partijbestuurszitting om de gehele partijpolitiek van de laatste tijd - en met name de eenheidspolitiek - aan een kritische beschouwing te onderwerpen.

Uit de gehouden redevoeringen kwam naar voren, dat de leiding een uitweg uit het chronische isolement zocht door het Nederlandse publiek en in het bijzonder de Nederlandse arbeidersklasse duidelijk te maken, dat zich in de CPN een democratische, oer-Nederlandse politieke partij presenteert, die zich uitsluitend laat leiden door nationale belangen en zich niet zonder voorbehoud en in alles stelt achter de "socialistische" landen, inclusief de Sowjet-Unie.

In zijn belangrijke rede van 18 juli kwam De Groot hierop nog terug toen hij stelde: "onze partij zal nooit het vertrouwen van de

meerderheid der werkers winnen - en dat is toch ons doel - als zij niet volkomen en ondubbelzinnig duidelijk kan maken, dat ons uitgangspunt Nederland is. Onze binnenlandse activiteit is nummer één".

Vanzelfsprekend was de communistische agitatie er in de weken na de verkiezingen op gericht de PvdA van medewerking aan de Kabinetsformatie af te houden. Toen het Kabinet-Marijnen tot stand was gekomen, onderstreepte de CPN-leiding opnieuw haar verlangen naar coördinatie van de oppositie. Het uitgangspunt hiervoor lag h.i. thans in het sociale vlak: bundeling van het verzet tegen de loonpolitiek. In een later stadium dienden communisten en socialisten het dan bovendien nog eens te worden over het probleem van oorlog en vrede, alsmede over het vraagstuk van de "vernieuwing van de democratie".

Ook in de jongste strijd op het loonfront, waaraan het CPN-partijbestuur medio november nog een speciale vergadering wijdde, uitte zich de drang van de partij naar eenheid en coördinatie van oppositie. Haar vertrouwen in dit opzicht ontleende zij niet alleen aan de in Frankrijk bestaande verhouding tussen socialisten en communisten, maar ook aan de haar welgevallige geluiden uit PvdA-kring, b.v. vernomen tijdens het in de loop van november in Utrecht gehouden demonstratief PvdA-congres. Op een begin december in Amsterdam gehouden kadervergadering sprak Paul de Groot over de eenheid in de loonstrijd zelfs als "een voor het land beslissende kwestie". Om op dit gebied vooruitgang te boeken was z.i. van grote betekenis, dat CPN en PvdA gesprekken met elkaar zouden voeren, van persoon tot persoon, en - zo mogelijk - van afdeling tot afdeling.

Ook t.a.v. het oorlogsvraagstuk meenden de CPN-leiders in PvdA-kring weer aanknopingspunten voor hun eenheidspolitiek te vinden. Zo betoogde men, dat de "meerderheid" in de PvdA - onder invloed van de "minderheid" - het oorlogsvraagstuk de laatste tijd met andere ogen ging bezien. Dit zou b.v. blijken uit de in die kring groeiende waardering voor de genoemde ideeën inzake het Rapackiplan en een niet-aanvalsverdrag.

Tenslotte werd ook de dood van President Kennedy nog bij het communistische streven naar eenheid betrokken. In de Tweede Kamer

greep medio december Paul de Groot dit gebeuren bijvoorbeeld aan om de noodzaak te beklemtonen van "actief en verenigd optreden" van alle voorstanders van de vreedzame coëxistentie. Tegen deze achtergrond moet ook de enthousiaste reactie van "De Waarheid" van 12 december worden gezien op het feit, dat communisten en socialisten (CPN, PvdA en PSP) "voor het eerst na de oorlog" samen tegen de Defensie-begroting stemden.

Alle activiteit der CPN ten spijt heeft haar eenheidspolitiek ook in het afgelopen jaar geen aanwijsbare resultaten gehad. In feite bestond deze politiek voornamelijk in een opportunistisch aanknopen bij de haar welgevallige geluiden uit socialistische kring.

Vooraf de houding van de PvdA, die aan de toenaderingspogingen van de CPN niet de minste aandacht schenkt (terwijl het NVV voortgaat communisten uit zijn rijen te weren), is oorzaak van de mislukking der communistische eenheidspolitiek. Daarenboven is de mentaliteit der communisten zelf hierbij een sta in de weg. De CPN ziet zich immers als de voorhoede der arbeidersklasse en wil deze positie handhaven.

De communisten zullen zich er ongetwijfeld ook zelf van bewust zijn, dat zij in vergelijking met de sociaal-democratische massa een duidelijke minderheid vormen. Deze minderheidspositie houdt in de praktijk onder meer in, dat de communisten - om tot een werkelijke samenwerking met de socialisten te geraken - hun "voorhoede" - en "leiders" - positie zouden moeten prijsgeven.

De CPN tussen Moskou en Peking

Hoewel partij-voorzitter Paul de Groot ook na zijn terugkeer uit de Sowjet-Unie op 8 november 1962 nog meermalen liet merken, dat zijn sympathie in veel opzichten - b.v. inzake de beoordeling van revisionisme en destalinisatie - naar de Chinezen uitging, wijzigde de CPN-leiding haar koers in zoverre, dat naar buiten meer kritiek op een aantal standpunten van de Chinezen werd uitgeoefend.

Vooraf betref dit hun opvatting inzake de door Moskou gevoerde politiek van vreedzame coëxistentie. De Groots volgzzaamheid op dit punt was trouwens reeds duidelijk gebleken bij het bilaterale overleg tussen CPSU en CPN in Moskou omstreeks 4 november 1962. Ook uit De Groots rede op de partijbestuurszitting van 1 december van dat jaar bleek zulks duidelijk. De Groot laakte toen de weinig vreedzame, agressieve houding van de Chinese en Albanese partijleiders.

In dezelfde geest liet hij zich uit in de "Prawda" van 13 mei 1963 (in uittreksel gepubliceerd in "De Waarheid" van die datum), waarbij hij de Chinezen het voeren van een avonturistische, met de vreedzame coëxistentie strijdige politiek verweet. De Chinese opvattingen over de betekenis van de Westeuropese communistische partijen en van de nationale bevrijdingsbeweging werden daarin eveneens verworpen.

Tekenend was ook nu echter weer, dat De Groot zich niet uitliet over een ander geschilpunt tussen Moskou en Peking, het revisionisme. Met de Chinezen is De Groot immers van mening, dat het revisionisme nog altijd als het grootste gevaar voor de communistische beweging moet worden beschouwd.

Afgezien van het genoemde artikel had De Groot - en met hem de CPN-leiding - voor het forum van de partij echter nog steeds niet duidelijk eigen koers en eigen houding in het Sino-Sowjet conflict bepaald.

Eerst toen in juli het Chinees-Russische overleg te Moskou in het slop was geraakt, achtten De Groot c.s. dan toch het moment gekomen om positie te kiezen. Het CPN-standpunt werd neergelegd in De Groots rede voor het partijbestuur op 18 juli, die als partijrichtlijn werd aanvaard en vervolgens ook in brochurevorm uitgegeven als discussie- en scholingsmateriaal voor de districten.

Hoewel De Groot stelde, dat de door beide partijen in het geschil gebruikte argumenten slechts dienden om staatkundige en economische conflicten te maskeren, nam hij deze zelfde argumenten toch als uitgangspunt bij het bepalen van de CPN-koers. Zijn kritiek op de Chinezen kwam grotendeels overeen met die, welke hij in het bewuste artikel van 13 mei uitte. Anderzijds kritiseerde hij de CPSU vanwege de manier, waarop zij de Chinezen bejegende.

Typerend was opnieuw, dat De Groot zich over het revisionisme nauwelijks uitsprak, terwijl hij ten aanzien van de destalinisatie weer zijn bekende reserves uitte.

De Groot bepleitte een grotere onafhankelijkheid van de CPN. Zoals de partijen, die de staatsmacht uitoefenden (i.c. de CPSU en de CP-China) zich primair lieten leiden door hun nationale omstandigheden, zo moest ook de CPN uitgaan van haar verantwoordelijkheid tegenover het eigen volk. Dit zou haar werfkracht en vooral ook haar eenheidspolitiek ten goede komen.

Voorts riep De Groot de partijgenoten op hun waakzaamheid tegen buitenlandse inmenging (i.c. van Moskou en Peking) te verscherpen. Overigens erkende hij dat de Sowjet-Unie (de CPSU) in de internationale arbeidersbeweging de toon bleef aangeven en dat de CPN haar inspiratie bleef ontleen aan de Oktober-revolutie. (Opm.: Hoe betrekkelijk de waarde van deze bewering is, bewees de houding van de CPN-leiding bij de herdenking van deze zelfde revolutie rond 7 november; zie vorig MO.)

De divergentie tussen de belangen van de "blok-partijen" en de overige stelt voor de laatste overigens niet alleen de noodzaak aan de orde van meer onafhankelijkheid - zo betoogde De Groot - doch ook van meer onderling contact.

Als uitvloeisel hiervan bezochten, daartoe uitgenodigd door de CPN-leiding, achtereenvolgens een Italiaanse (van 26-30 september) en een Franse partijdelegatie (van 23-27 oktober) Nederland.

Ongeacht zijn zeggen door dit onderling contact mede te werken aan het herstel van de eenheid in de communistische wereld, zal bij De Groot als motief voor deze bilaterale besprekingen wel hebben voorgezeten het zoeken naar steun van de PCI en PCF in zijn streven naar grotere "onafhankelijkheid" van zijn partij (allermeeest t.o.v. Moskou).

De communiqué's, die na de beide delegatiebezoeken werden uitgegeven, vertoonden wel het duidelijke stempel van respectievelijk de Italiaanse en Franse partij, maar konden toch in harmonie worden geacht met de inhoud van de juli-rede van De Groot. Het CPN/PCI communiqué b.v. daar, waar het verlangen naar regionaal beraad wordt uitgesproken, het CPN/PCF communiqué anderzijds, wanneer de EEG aan de kaak wordt gesteld en voorts gepleit wordt voor internationaal partijoverleg.

De Franse delegatie (o.l.v. Thorez' echtgenote Jeanette Vermeersch) was overigens wel "zwaarder" van samenstelling dan de Italiaanse (o.l.v. Romagnoli). Wellicht kan hierin een aanwijzing worden gezien, dat men van Franse kant de CPN-leiding onder druk wilde zetten om haar van haar Italiaanse "bindingen" los te maken. Toch was hiervoor - afgezien van De Groot's hang naar regionaal samenspel - eigenlijk weinig reden. Over het algemeen voelt de CPN-leiding zich in ideologisch opzicht namelijk nog steeds meer verwant aan de Franse dan aan de Italiaanse partij.

Men kan zich tenslotte afvragen, of De Groot ooit met enig succes zijn plan inzake een "middenkoers" - zowel tussen Moskou en Peking als tussen PCI en PCF - zal kunnen volvoeren. Wat Moskou en Peking betreft

zou dit alleen al vanwege de financiële afhankelijkheid van de CPN wel eens moeilijk kunnen blijken te zijn.

De organisatie van de partij

Kadervraagstuk

In 1963 heeft het vraagstuk van het tekort aan goed geschoold kader zich voor de CPN verder toegespitst. De reorganisatie van de topleiding van de CPN in september 1962, die leidde tot accentuering van de leidende bevoegdheid van het Dagelijks Bestuur van 12 leden - welks besluiten het Partijsecretariaat onder leiding van Henk Hoekstra en Jaap Wolff moest uitvoeren - verschaftte de partij in de hoogste regionen weliswaar een slagvaardig instrument, op lager niveau bleef het kaderebrek pijnlijk voelbaar.

Het drietal CPN-bestuurders, dat in de loop van het jaar na het volgen van een partijscholing in de Sowjet-Unie in Nederland terugkeerde, werd dan ook meteen ingezet. Het aantal "vacatures", ontstaan door al of niet op eigen verzoek ontvangen ontslag, is echter altijd groter geweest dan het aanbod.

Hierbij komt nog dat het kadervraagstuk zich de laatste tijd heeft toegespitst doordat de partij tengevolge van een ernstige verslechtering van de financiële positie elke gelegenheid om te kunnen bezuinigen aangrijpt. Hierdoor worden niet alleen sommige minder belangrijke districten getroffen, die nog een "vrijgestelde" hadden, doch ook de "centrale" in Amsterdam moesten veer laten. Uiteindelijk kan het kadervraagstuk slechts worden opgelost als de partij over voldoende financiële armslag zou beschikken.

Financiële moeilijkheden

De financiële moeilijkheden van de CPN namen ook dit jaar nog toe door een steeds oplopende kostenrekening (lonen en materialen) en een daling van de inkomsten. Het instandhouden van het communistische apparaat bezorgt de partij thans dan ook zeer veel hoofdbrekens.

Blijkbaar zijn de moeilijkheden momenteel zó groot, dat er rigoureuze maatregelen zijn of nog zullen worden genomen om te trachten de zaak in de hand te houden. De grote knelpunten zijn het uitgeven van het dagblad "De Waarheid" en het noodzakelijk geworden reviseren van de rotatiepers.

De moeilijkheden bij "De Waarheid" gaan veel dieper dan die waar de Nederlandse dagbladders momenteel in het algemeen mee kampt. "De Waarheid" is b.v. niet eens in staat om normale lonen te betalen en om voldoende gelden voor het onderhoud van de rotatiepers te reserveren. Bovendien is bij "De Waarheid" sprake van een fnuikend tekort aan advertenties. Is bij de niet-communistische pers de verhouding tussen inkomsten uit advertenties en inkomsten uit abonnementen, resp. ongeveer 75% en 25% - hetgeen voor een winstgevende exploitatie als normaal moet worden beschouwd - bij "De Waarheid" is deze globaal genomen eerder andersom.

De inkomsten van "De Waarheid" aan advertenties en abonnementen zijn vergeleken met andere kranten dan ook bedroevend. "De Waarheid", het partijorgaan, kan in feite alleen nog bestaan met verwaarlozing van commerciële maatstaven. Alle werfactiviteit voor advertenties en nieuwe abonnees ten spijt was de CPN echter tegen het eind van het jaar op een punt aangekomen, dat ingrijpende maatregelen moesten worden genomen.

Zo werd bij "De Waarheid"-redactie een bezuiniging bereikt door het opheffen van de nachtreductie en het verminderen van het aantal edities. Het daarop volgende ontslag van een zestal journalisten/redacteuren baarde in de partij groot opzien.

Daarnaast kwam de CPN tot een verhoging van de abonnementsprijs met 7 ct. per week met ingang van 1-11-1963. Het is niet waarschijnlijk dat de partij het besluit zal nemen om de prijs van "De Waarheid" per 1-1-1964 wederom te verhogen. De CPN had n.l. al besloten de ledencontributie per 1-1-1964 te verhogen, zodat een nieuwe aanpassing van de abonnementsprijs vrijwel "onverkoopbaar" is. Doorvoering van de nieuwe contributieregeling betekent ongeveer een verdubbeling van de inkomsten uit dien hoofde. Het komt er op neer dat een zelfstandig lid met een wekelijks inkomen van f 100,- ongeveer f 1,- per week aan contributie gaat betalen. Thans is de maximum-contributie f 0,50 per week.

Naast deze "verhogingen" moeten de partijleden door middel van vrijwillige bijdragen een bedrag van f 175.000,- bijeenbrengen. Voorts zou overwogen zijn nog een nieuwe obligatielening uit te geven tot een bedrag van f 100.000,-. De vorige obligatielening werd in december 1960 aangegaan.

Om een einde te maken aan de eigenlijk te "dure" huisvesting van de partij in een pand als Felix Meritis te Amsterdam zou er met de gedachte worden gespeeld om dit gebouw in zijn geheel te verhuren, ja zelfs eventueel te verkopen. De CPN zou zich dan willen vestigen in de

kantoren van de partijdrukkerij in de hoofdstad, die door een verbouwing daarvoor geschikt gemaakt zouden moeten worden. Mocht de partij tot dit laatste besluiten, dan zou de op gang gebrachte samering althans voorlopig haar beslag hebben gekregen.

Paul de Groot

Paul de Groot, voorzitter van de CPN, is het afgelopen jaar slechts eenmaal - en dan nog voor een medische behandeling - in de Sowjet-Unie geweest. Nu zijn stiefzoon (met vrouw en kind) wegens beëindiging van zijn studie aan de Moskouse Universiteit in Nederland is teruggekeerd, zal de leider van de CPN zich waarschijnlijk wel minder vaak naar de Russische hoofdstad begeven.

Niet alleen bereikt De Groot in 1964 de 65-jarige leeftijd (19 juli), hetgeen een reden tot feestelijke herdenking is, maar ook zullen de communisten dan het 45 jarig bestaan van de CPN vieren. Voorbereidingen hiertoe zijn reeds ter hand genomen.

Voorts maakt de CPN zich op om met de Paasdagen (28,29 en 30 maart) haar XXIste congres te houden.

Het is niet uitgesloten dat Paul de Groot het 45-jarig bestaan van de partij en het bereiken van de "pensioengerechtigde" leeftijd zal aangrijpen om zich nog verder uit het politieke leven terug te trekken. Wellicht zal hij dan de tijd vinden om zich te wijden aan het schrijven van zijn "memoires", een taak die hij zich reeds lang heeft gesteld.

Reeds heeft De Groot het voorzitterschap van de communistische Tweede Kamerfractie in het afgelopen jaar overgedragen aan Marcus Bakker.

Processen

Op 22-3-1963 werd op het partijgebouw Felix Meritis op verzoek van de oud-politiek delinquent Willem l'Ecluse conservatoir beslag gelegd tot een bedrag van f 106.000,-, omdat deze zich door een z.i. smadelijk en lasterlijk artikel in "De Waarheid" van 9-3-1963 benadeeld achtte.

Tot tweemaal toe heeft "De Waarheid" getracht dit beslag ongedaan te maken. Laatstelijk besloot het Amsterdamse Gerechtshof op 28-11-1963 het beslag te handhaven, al werd overwogen dat het niet aannemelijk is, dat de schade die l'Ecluse heeft geleden zo groot is als deze heeft gesteld.

De eis tot schadevergoeding zal de Amsterdamse Rechtbank verder in behandeling nemen.

Een andere in 1963 opzienbarende zaak was de kwestie rond het Volksgebouw "Centrum" te Finsterwolde, waarbij een aantal vooraanstaande communisten uit deze gemeente was betrokken. Kort voor de verkiezingen werden enige CPN-leden gearresteerd, onder wie het toenmalige Eerste Kamerlid Harm Haken, een gemeenteraadslid en een drietal gemeente-ambtenaren. Deze arrestaties hielden o.a. verband met een in 1960 gepleegde valsheid in geschrifte om een brandschadevergoeding te kunnen "claimen". "De Waarheid" noemde de arrestaties een langdurig voorbereide provocatie. Op 2 april schreef dit blad met betrekking tot de beheersvorm van het Volksgebouw, dat politie of justitie er niets mee te maken hebben, wie de CPN als "belanghebbende" van het Volksgebouw aanwijst. De "onduidelijkheid" in de beheersvormen bij de bezittingen van de partij is volgens de schrijver van dit commentaar een gevolg van het door Justitie gevoerde beleid, dat niet toelaat dat de bezittingen van de CPN in Naamloze Vennootschappen worden ondergebracht. De Rechtbank in Groningen wees op 5-12-1963 vonnis wegens gepleegde valsheid in geschrifte en eiste gevangenisstraffen van zes weken tot vier maanden met aftrek.

Het lijdt geen twijfel, aldus "De Waarheid", dat deze uitspraak indruist tegen ieder democratisch rechtsgevoel.

H O O F D S T U K I I I

ACTIVITEITEN VAN DE COMMUNISTISCHE HULPORGANISATIES

Overzicht van 1963

Internationaal

Het onopgelost gebleven Sino-Sowjetconflict heeft het gehele jaar door een belangrijke rol gespeeld in de communistische mantelorganisaties. De vertegenwoordigers van beide partijen deden zelfs geen poging om nader tot elkaar te komen door gemeenschappelijk overleg, doch gebruikten het spreekgestoelte der vergaderingen om hun eigen waren aan te prijzen. Soms betwistten zij elkander het recht tot spreken (zoals in de tumultueuze zittingen van het 5e congres van de Internationale Democratische Vrouwen Federatie, hierna verder besproken) en zonden ronselaars onder hun "publiek".

In de Wereldvredesbeweging dreigt een scheuring, wel geheel in tegenstelling tot het optimistische plan van het Presidium van oktober 1962, waarin juist een versterking van de Wereldvredesraad (WVR) en van de nationale vredescomité's met vertegenwoordigers van niet-communistische vredesgroepen werd voorzien. Dit plan had ten doel om door een internationale campagne voor vrede en algemene ontwapening in het voorjaar van 1963 de breedst mogelijke kringen in te schakelen voor een krachtige beweging tegen de bewapeningswedloop en de A-proeven, maar de Chinese "vredesstrijders" gingen in het tegenoffensief.

Op de Presidiumzitting in Malmö (maart 1963) verklaarde Cheng Shen-yu, dat de strijd voor de nationale onafhankelijkheid belangrijker is dan de ontwapening. Volgens Cheng neemt zelfs in Europa het verzet tegen de Amerikaanse overheersing toe en wordt de roep om opheffing van de militaire bases der V.S. steeds sterker. Het pacificeren van de Oost-West verhouding is wel een onderdeel doch zeker geen hoofdtaak van de vredesbeweging.

De wereldvoorjaarscampagne - die (toevallig?) voor een deel samenviel met de voorbereiding en uitvoering van de pacifistische Aldermastonmars in Engeland, alsmede met de Internationale Vrouwendag van de communistische vrouwenorganisaties en de Internationale Dag

van Solidariteit van de communistische jeugd- en studentenorganisaties - had moeten culminereren in een zitting van de voltallige vredesraad te Warschau van 8-12 juli 1963. Deze werd echter door de voorzitter van de Raad, Professor Bernal, uitgesteld, naar alle waarschijnlijkheid wegens het juist toen plaatsvindende overleg tussen de Russische en Chinese partij-delegaties in Moskou (zie Hoofdstuk I).

De Chinezen reageerden onmiddellijk en fel : in een brief van het Chinese Comité voor Wereldvrede aan de nationale vredescomité's werd gesteld, dat de Wereldvredesraad een politiek ten gunste van de imperialistische oorlogskrachten bedreef. De Chinezen betwijfelden of Bernal de bevoegdheid had om de zitting van de Raad uit te stellen. "Bepaalde personen in de leiding van de WVR - defaitisten en lieden met burgerlijke afwijkingen - trachten zich aan een openlijke discussie te onttrekken en wensen blind en doof te blijven t.o.v. het Amerikaanse imperialisme". De Chinezen drongen er op aan deze "vijanden van de vrede" uit de WVR te verwijderen.

De bestuurders in Wenen protesteerden tegen deze "lastercampagne". Hun protest werd opgenomen in de "Prawda" van 15 augustus, waarmede de Sowjet-Russische regering zich ook in dit opzicht tegenover de Chinezen stelde. De Russische WVR-secretaris Chickvadze deed er nog een schepje op (Prawda, 20 augustus) : de Chinezen pogen het vredesfront van binnenuit te doorbreken; zij trokken hun permanente vertegenwoordiger uit de WVR terug, maar willen wel aan vergaderingen deelnemen om aanvallen te doen op de vredesbeweging.

Het geschil nam in diepte toe. De Chinezen dreigden met de oprichting van een "eigen" vredesbeweging en weigerden hun stem aan het communiqué van het WVR-Présidium van september 1963, waarin het kernstopverdrag van Moskou een eerste stap naar de begeerde internationale ontspanning en algemene ontwapening werd genoemd. Professor Bernal verklaarde op zijn beurt, dat de geschillen in de vredesbeweging dienen te worden bestudeerd, daar niet getolereerd kan worden, dat zij de lopende campagnes en de politiek der nationale vredesorganisaties aantasten. Dit dreigement met een formeel onderzoek naar de "ondermijnende" activiteit der Chinezen in de bij de Wereldvredesraad aangesloten organisaties ging vergezeld van Bernals opmerking, dat naar zijn mening de invloed der geschillen niet groot zou blijken.

Toen de Wereldvredesraad, in zijn bijeenkomst van eind november

in Warschau, staande enige ogenblikken stilte in acht nam om President Kennedy te herdenken, bleven Tang Ming-tsjao en de zijnen demonstratief zitten.

Op het congres van de Internationale Democratische Vrouwen Federatie (IDVF) te Moskou in juli van dit jaar ontstonden moeilijkheden over het actie-program van de organisatie. De passages over de strijd tegen de oorlog en voor de vrede kregen "wegens het ontbreken van een veroordeling van het imperialisme" de stemmen der Chinese, Albanese, Noordkoreaanse en Indonesische communisten tegen, terwijl de afgevaardigden van Japan, Noord- en Zuid Vietnam en Laos zich van stemming onthielden. Het kwam bijna tot een handgemeen toen de Chinese delegatieleidster wilde optreden tegen een aanval van een vertegenwoordigster van India tegen China inzake het grensconflict tussen beide staten. De Russische "gastvrouwen" hadden de organisatie van het congres echter goed voorbereid en gaven hun tegenstandster geen kans: de microfoon werd onklaar gemaakt, zodat het Chinese protest slechts in de onmiddellijke nabijheid van het podium kon worden gehoord.

Zowel de Sowjet-Russische als de Chinese gedelegeerden beïjverden zich om de andere bezoeksters van het congres in krachtige gesprekken onder vier ogen tot hun eigen standpunt te bekeren. Wie niet door de knieën ging werd met wantrouwen bejegend.

Bij de stemming over de slotoproep van het congres "aan alle vrouwen in de gehele wereld" inzake de strijd voor vreedzame coëxistentie kwam het wederom tot een daverend tumult. De Chinese delegatie wilde zich tegen de formulering van de oproep verzetten, doch werd onverstaanbaar gemaakt door het fluiten en jouwen van de geheel met Russische "toeschouwers" gevulde publieke tribune.

De communistische Nederlandse Vrouwen Beweging (NVB), die een delegatie van 12 personen naar het congres gezonden had, besloot naar aanleiding van de gebeurtenissen daar, een kritische brief te sturen naar het bestuur van de IDVF. De meningsverschillen, aldus de NVB, hoorden op het congres van de vrouwenbeweging eigenlijk niet thuis, daar zij grotendeels betrekking hebben op de verhouding China-USSR als staten. De IDVF moet er zorg voor dragen haar eigen karakter te bewaren en de goede gewoonten en gebruiken te respecteren. Niet door scheldpartijen, doch slechts langs de weg der overtuiging

kan een oplossing worden bereikt.

Ook in de Wereldfederatie van Democratische Jeugd (WFDJ) voelde men het drijven der Chinezen. Op een bijeenkomst van het Executieve Comité in februari te Boedapest verklaarde de Chinese jeugdvertegenwoordiger, dat de WFDJ vooral de strijd van de jeugd voor nationale onafhankelijkheid moet steunen. Discussies daarover binnen de WFDJ moeten democratisch en met geduld worden gevoerd.

Slechts de Fédération Internationale des Résistants (FIR) ont kwam aan het Chinees-Russische geschil. Weliswaar was in december 1962 van Albanese zijde tijdens het congres te Warschau geprotesteerd tegen de ontworpen actie voor vrede en ontwapening (volgens de aldaar aanwezige Sowjet-Russische maarschalk Timosjenko "de belangrijkste opgave van onze eeuw"), maar de Albanezen stonden alleen in deze specifiek Europese organisatie. De FIR ging dan ook op de ingeslagen weg verder. Het Bureau dezer organisatie verklaarde in september j.l. tevreden te zijn over het Moskouse kernstopverdrag, dat uitgangspunt moet zijn voor verdere onderhandelingen, zoals verbod van ondergrondse A-proeven, definitieve vaststelling van de grenzen der beide Duitse staten en de instelling van een atoomvrije zone in Midden-Europa.

Nederland

De kern van de activiteiten der mantelorganisaties hier te lande is de propaganda voor de vreedzame coëxistentie, d.w.z. voor het vreedzaam naast elkaar bestaan van staten met verschillende maatschappelijke stelsels (i.c. communisme-kapitalisme), de vrije concurrentie hunner economieën en de onverzoenlijkheid der ideologieën.

De Nederlandse Vredesraad (NVR) behoort daarbij een vooraanstaande plaats in te nemen. Deze organisatie heeft het er in 1963 echter lelijk bij laten liggen, enerzijds wegens de verscheurdheid in de Wereldvredesraad, anderzijds wegens de geringe aandacht van de CPN voor de vele "vredestaken". Partijbestuurslid Tjalle Jager, in 1962 door de communistische partij belast met de leiding van de toen pas gereorganiseerde vredesraad, had het door zijn lidmaatschap van de Tweede Kamer der Staten-Generaal te druk om zich in ernst met de NVR te bemoeien. Bovendien is hij, ofschoon in partijkringen een gewaardeerd bestuurder, beslist geen figuur om als "sterke man"

te fungeren; hij werd waarschijnlijk door een gril van Paul de Groot tot leider van de NVR gebombardeerd. Ook mevrouw M.B. Minnaert-Coelingh, in vroeger jaren zeer actief voor de vredesbeweging en expert van de NVR in "Duitse aangelegenheden", is tot passiviteit vervallen.

Het partijbestuur der CPN, zich bewust van zijn verzuim om de vredesbeweging te maken tot een "werkelijk nationale beweging" schoof medio 1963 een nieuwe figuur naar voren: Gerard Maas, eveneens PB-lid van de CPN, nam Jagers plaats in, zonder dat de laatste nochtans uit de NVR werd verwijderd.

In juni 1963 verklaarde Maas, dat t.a.v. de NVR geen redenen tot tevredenheid bestonden en dat de organisatie versterkt moest worden door de vorming van vredescomité's in de steden en op het platteland. Dit was de zoveelste oproep tot de reeds overbelaste partijkaders om de handen uit de mouwen te steken, doch dezen lieten zich, op een enkele uitzondering na, onbetuigd. Ook het plan van Maas om regelmatig bulletins uit te geven over de "brandende vraagstukken van oorlog en vrede" heeft nog geen uitvoering gevonden.

De opdracht van de Wereldvredeeraad om zoveel mogelijk samenwerking te zoeken met andere, niet-communistische vredes-organisaties wordt door de communisten in Nederland stelselmatig ontdoken, omdat men bang is, dat de vredesstrijders door deze samenwerking met "burgerlijke ideeën" zullen worden "besmet". De internationale ontspanning, die na de Cuba-crisis van oktober 1962 inzette en het later tot stand gekomen kernstopverdrag van Moskou hebben trouwens de "brandende vredesvraagstukken" aanzienlijk afgekoeld en er is een zekere gezapigheid in de communistische vredesbeweging opgetreden. De NVR waagde in de zomer een halfslachtige petitionnements-actie om de Nederlandse regering tot ondertekening van het kernstopverdrag te bewegen, maar voordat men daarmee een beetje op gang kwam, was de ondertekening reeds geschied. Daarna werd een begin gemaakt met een actie voor een niet-aanvalsverdrag tussen de staten van de Navo en die van het Warschau-pact. In oktober 1963 werden daarvoor 20.000 enquêteformulieren verspreid. Deze campagne verloopt vrijwel geruisloos en heeft tot op heden geen propagandistische waarde.

Voor "Verenigd Verzet 1940-1945", de kleine communistische vereniging voor oud-verzetsstrijders (circa 1200 leden), verliep 1963

gelukkiger. Haar "Budel-campagne" trok ondanks de sneeuwjacht op 26 januari ruim 1200 mensen naar deze Brabantse gemeente, uit protest tegen "het onzalige besluit van de Nederlandse regering Duitse militairen op Nederlandse bodem toe te laten", aldus de proclamatie. Aan het hoofd van de langs de graven van zes gefusilleerden demonstrerende stoet liepen Prof. Mr. Dr. W.H. Nagel (de schrijver J.B. Charles) en de schrijfster Marga Minco mede. De journaaldienst van de Westduitse televisie, daar aanwezig, zond nog diezelfde dag een reportage over de demonstratie uit. Ook de Nederlandse pers schonk vrij veel aandacht aan het gebeuren.

Na veel voorbereidende propaganda werd de zaak op 23 maart in Amsterdam herhaald. Drieduizend mensen reageerden op een daartoe opgestelde oproep van een 30-tal kunstenaars en intellectuelen, waarvan er slechts vijf lid waren van de CPN. "De Waarheid" stelde, dat hier sprake was van een brede volksbeweging, maar de camouflage van deze communistische actie werd min of meer doorbroken doordat de communistische kopstukken Paul de Groot, Henk Hoekstra en Marcus Bakker vooraan liepen in de stoet. Er werden protesttelegrammen gezonden aan de Eerste en de Tweede Kamer, maar de pers had deze zaak nu door en vermeldde daarvan veel minder dan in januari het geval was geweest.

Toen op 9 april in de Tweede Kamer over het Budel-verdrag werd gestemd, was op de publieke tribune een "delegatie uit Amsterdamse buurten en bedrijven" aanwezig, samengesteld door "Verenigd Verzet" en de NVR in overleg met de CPN. Deze afvaardiging gaf van haar ontstemming blijk door de parlementariërs, die voorstonden, te bestoken met kreten als "schoften - schande - Auschwitz!" e.d.

Ook later werd Prof. Nagel niet losgelaten. De communisten beschouwden hem als een trofee en troonden hem in juli mee naar Oost-Berlijn, waar een proces werd georganiseerd tegen de Westduitse staatssecretaris Dr. Globke, om de regering van de Bondsrepubliek in discrediet te brengen. Dit proces resulteerde in een uitspraak tot levenslange tuchthuisstraf voor Dr. Globke, die natuurlijk bij verstek veroordeeld werd.

De Budel-campagne, tijdig voorbereid en op het juiste ogenblik uitgevoerd, is eigenlijk de enige actie in 1963, waarbij de communistische "mantels" er in slaagden de belangstelling van andersdenkenden te wekken. De jeugdorganisaties, het Algemeen Nederlands Jeugd Verbond

(ANJV) en de Organisatie van Progressieve Studerende Jeugd (OPSJ) bleven in het isolement. Tevergeefs hadden zij geprobeerd samenwerking tot stand te brengen tussen het pacifistische "Comité 1963 voor de Vrede" en het "Volkel-comité" dat van communistisch maaksel is, teneinde gezamenlijk een massale demonstratie te organiseren tegen de opslag van atoomwapens op Nederlands grondgebied. Een afspraak om op 14 november 1962 voor een eerste overleg bijeen te komen, was door de pacifisten op het laatste moment afgezegd. Het Volkelcomité wachtte tot januari 1963 op een mogelijke klimaatsverbetering, doch moest daarna wel aan de voorbereiding van zijn eigen "Pinkster-protestfietstocht" (Volkel-Arnhem-Soest-Amsterdam) beginnen, wilde het niet in tijdnood komen. Het liet echter weten te allen tijde tot overleg bereid te blijven.

De uitvoering van andere plannen liet op zich wachten. Volgens een besluit van het 9e congres van het ANJV (december 1962) had het verbond in maart reeds moeten beginnen met een actie voor een kortere werkweek. De politieke belangstelling is onder de communistische jongeren echter uiterst gering en na de Volkeltocht waren de krachten blijkbaar uitgeput. Op 21 juni werd de vrijlating van de dienstweigeraar Tom Clardij, over wiens weigering om naar Nieuw-Guinea te worden uitgezonden ongeveer een jaar lang vele papieren waren volgeschreven, met bescheiden feestelijkheid in ANJV-kring gevierd, maar het verbond kwam niet echt "op gang". Tot deze conclusie kwam ook de ANJV-leiding, tijdens de landelijke conferentie op 5 en 6 oktober in Haarlem. Men stelde de verschijning voor van een nieuw blad "Positief", dat voor alle leden verkrijgbaar zou zijn teneinde de onderlinge band aan te halen. Voorts moest er een "hobby-bulletin" komen ter stimulering van het gebrekkige clubwerk.

Ten aanzien van de "eenheid van actie"-politiek bleven de leiders van het ANJV en de OPSJ duidelijk in gebreke, toen zij in november j.l. te Amsterdam een eigen protest-mars organiseerden tegen de voorgenomen executie van de veroordeelde Amerikaanse negerjongen Preston Cobb. Zij trokken daarmee weer eens een scheidsmuur op tussen zichzelf en andere groepen, waar het protest eveneens werd gehoord.

H O O F D S T U K IV

COMMUNISTISCHE ACTIVITEITEN IN HET BEDRIJFSLEVEN

De communistische vakbeweging in 1963.

Na de scheuring in de CPN in 1958 waren plannen ontworpen voor geleidelijke opheffing der communistische vakbonden en overgang van de leden daarvan naar het NVV. De EVC-1958 werd in januari 1960 omgezet in het "Centrum van propaganda voor eenheid en klassenstrijd in de vakbeweging", dat de in het NVV geïnfiltreerde communisten moest helpen bij de "verovering van de leiding" van dit vakverbond. De CPN en het Centrum hadden echter buiten de waard gerekend: het NVV bleef weigeren communisten in zijn gelederen op te nemen en nam maatregelen tegen infiltratie. De meeste ex-EVC-ers, die bedankten of niet meer werden gecontribueerd doordat de afdelingen verliepen, kwamen dan ook bij de grote groep ongeorganiseerden terecht.

Dit liquidatieproces had begin 1963 ongeveer 3 jaar geduurd. Er bestonden toen nog slechts restanten van verschillende EVC-'58-bonden, die dus ingevolge de opzet van het Centrum zouden moeten verdwijnen. Konden of wilden de leden van die bonden echter niet naar het NVV overgaan - zo werd omstreeks maart 1963 door de Centrum-leiding gezegd - dan zouden ze individueel lid van het Centrum kunnen blijven. De contributie kon het Centrum n.l. best gebruiken: in vergelijking met 1962 waren de ontvangsten verder terug gelopen. Drie bezoldigde functionarissen kregen dit jaar hun congé. Het aantal personen in loondienst van het Centrum verminderde daardoor tot 27, onder wie 16 bestuurders en functionarissen.

Zelfstandige activiteit vertoonden de restanten van de EVC-'58-bonden reeds geruime tijd niet meer. (De enige uitzondering vormde de Amsterdamse afdeling van de bouwvakbond, de ABWB.) Hun taak was overgenomen door zogenaamde bedrijfsgroepen van de communistische partij, die overigens alleen daar voorkomen waar de CPN een behoorlijke aanhang heeft, dus bij een aantal grote bedrijven, hoofdzakelijk in het Westen des lands, en bij sommige overheidsdiensten, in het bijzonder enkele gemeentediensten in Amsterdam.

In zijn zitting van 30 en 31 mei 1963 besloot het partijbestuur van de CPN, onvoldaan over de resultaten van het "bedrijfs- en vakvereni-

gingswerk", echter tot een koerswijziging. In een resolutie werd gesteld, dat het Centrum, "bestaande uit arbeiders, die nog uit het NVV worden geweerd", belangrijk werk had gedaan; de laatste tijd was het echter te passief geweest, evenals de CPN-bedrijfsgroepen: er was onvoldoende gearbeid aan de "eenheid van onderop" en er bestond een neiging af te wachten wat de leiders van het NVV zouden ondernemen tegen de afwijzing van hun looneisen. Meer actie-comité's hadden moeten worden opgericht en de communisten hadden duidelijk eigen looneisen moeten stellen. Uit de discussies in het Partijbestuur bleek, dat aan het ledenverloop van de Centrum-bonden een halt moest worden toegeroepen, o.m. door opnieuw aan ledenwerving te doen. Deze omzwaai was voor vele bestuurders moeilijk verteerbaar. Het Partijbestuur, dat i.v.m. het SER-advies (2,7 % loonsverhoging voor 1963) op moeilijkheden hoopte tussen werkgevers en werknemers, stelde zich echter op het standpunt, dat de "capitulatie van de rechtse NVV-leiders voor de loondictatuur der monopolies" het noodzakelijk maakte krachtiger voor de arbeidersbelangen op te treden. Met andere woorden: de communisten in de bedrijven hadden reeds te lang schuilevinkje gespeeld achter de NVV-leiding.

Dit betekende overigens niet, dat de "eenheidspolitiek" verlaten werd. In tegendeel, de CPN verwachtte door grotere activiteit de ledenmassa van het NVV in de strijd te kunnen betrekken en zo de communistische invloed onder hen te vergroten.

Acties

Inderdaad hebben de communisten in 1962 geen actie-comité's opgericht. Zij kregen daartoe toen ook de kans niet, aangezien conflicten van enige betekenis uitbleven. Door de toenemende spanningen op de arbeidsmarkt en het strikt gehandhaafde loonpeil kwam hierin in de loop van 1963 geleidelijk verandering. De communistische activiteit spitste zich toe op de twee grootste Amsterdamse scheepswerven, de ADM en de NDSM, waar de communistische leden van de ondernemingsraad een ruime meerderheid van de fabrieksarbeiders achter zich hebben. Hier zetten zij in augustus enkele stakingsacties voor hogere lonen op touw. Zij vonden daarbij steun in de toenemende onrust onder de werknemers over de inschakeling van onderaannemers op de metaalbedrijven. Deze "koppelbazen" betaalden hun personeel belangrijk meer loon dan volgens de c.a.o.-Metaal mogelijk was.

De erkende bonden traden in het strijdperk ter verdediging van

de c.a.o. en ultimo augustus kwamen zij in de Vakraad-Metaal tot een vergelijk met de werkgevers: koppelbazen zouden voortaan niet meer naar willekeur worden ingeschakeld.

Dit vergelijk vermocht de onrust echter niet te bezweren; de metaalarbeiders hadden zich juist willen optrekken aan de hogere lonen van het personeel der onderaannemers. De CPN-leiding instrueerde de bij metaalbedrijven werkzame, communistische kaderleden begin september om via actie-comité's het voortijdig "openbreken" van de c.a.o. aan de orde te stellen. Een actie-comité bij de ADM, beheerst door een drietal CPN-ers, verspreidde een pamflet, waarin met staking werd gedreigd. De directies van de NDSM en de ADM deden daarop een noodsprong: zij gingen over tot verbetering van de arbeidsvoorwaarden in strijd met de c.a.o. (Zij werden later terzake strafrechtelijk vervolgd.) Hierdoor was het hek van de dam. Op voorbeeld van de ADM braken in het gehele land korte stakingen bij metaalbedrijven uit. Ook in sommige andere bedrijfstakken (Amsterdamse havenbedrijven, enkele dagbladrukkerijen) laaide de onrust op. Om deze te beteugelen en de communistische propaganda de wind uit de zeilen te nemen, gingen de erkende bonden er toe over om - geheel in strijd met de tot dusver gevolgde praktijk - alvast hun eisen voor de komende onderhandelingen over de nieuwe c.a.o., die per 1-1-1964 moest ingaan, wereldkundig te maken. Door deze ontwikkeling van zaken heeft het voortbestaan van het vigerende loonsysteem enige tijd op het spel gestaan.

De communisten hebben ook de bootwerkers en de bouwvakarbeiders in Amsterdam dit jaar in beweging weten te brengen. Zij speelden een leidende rol in de organisatie van de algemene staking in het Amsterdamse havengebied van 21 t/m 23 oktober. Deze staking ging op 21 oktober gepaard met een demonstratie voor hogere lonen, welke de vorm aannam van een mars naar de Dam van enige duizenden havenarbeiders, geleid door de bij de CPN aangesloten voorzitter van het actie-comité, Nelis Heyt (die ook reeds in de havenstaking van juli 1961 op de voorgrond was getreden).

Op 24 oktober organiseerde het Amsterdamse Bouwvak Comité, dat geheel door CPN-ers wordt geleid, een demonstratieve optocht, gevolgd door een bijeenkomst in Bellevue. Omstreeks 3000 bouwvakarbeiders hebben hiervoor gedurende enige uren de bouwobjecten verlaten.

Na het vergelijk, dat de georganiseerde werkgevers en werknemers op 29 oktober in de Stichting van de Arbeid bereikten - waarbij aan-

zienlijke loonsverhogingen in het vooruitzicht werden gesteld - zwakte de communistische actie af. De CPN poogde nog wel iets te bereiken met propaganda voor een uitkering ineens over 1963 en voor een verhoging van de vorstverlet-uitkering voor bouwvakarbeiders, doch slaagde er niet meer in grote aantallen mensen op de been te brengen.

De CPN-bedrijfsgroepen en actie-comité's bij de grote metaalbedrijven en in de havens wachtten de laatste maanden af hoe in het georganiseerd overleg de bespreking over de nieuwe c.a.o.'s zouden verlopen. (De c.a.o. voor de groot-metaal is inmiddels op 18 december door de Stichting van de Arbeid goedgekeurd. Voor wat de c.a.o. voor het havenpersoneel betreft: de voorstellen der werkgevers zijn op 30 december door de NBV(NVV) verworpen).

Het Wereldvakverbond (WVV)

In zijn zitting van januari 1963 te Praag besloot het Uitvoerende Comité van het WVV o.m. tot de oprichting van een "consultatief wereldvakbondscomité voor eenheid van actie tegen de monopolies". Een dergelijk comité is inmiddels tijdens een door het WVV bijeengeroepen conferentie te Leipzig op 27 en 28 november geformeerd. Nederlandse communisten zijn hierbij niet tegenwoordig geweest. Volgens L. Saillant, algemeen secretaris van het WVV, moet de commissie allereerst werken aan de voorbereiding van een "wereldvakbondsconferentie voor uitbreiding van de buitenlandse handel en tegen discriminatie door de monopolies".

Tijdens de conferentie "over de sociale en economische gevolgen van de EEG", die het WVV in december 1962 in Leipzig belegde, hadden de vertegenwoordigers van het communistische Italiaanse vakverbond (CGIL) de vestiging van een WVV-kantoor in Brussel bepleit, teneinde te proberen langs die weg de EEG-organen te benaderen. Het WVV, dat voor dit denkbeeld weinig enthousiast was, gaf de CGIL later toestemming op haar eigen naam een kantoor te Brussel te vestigen "in overeenstemming met belanghebbende WVV-organisaties". Een zekere I. Tabarri, vertegenwoordiger van de CGIL, verbleef met dit doel in september en oktober in België. Hij wilde voorlopig een "studie- en documentatiebureau" te Brussel openen, dat de CGIL zou moeten inlichten over allerlei zaken, die door de EEG-organen worden behandeld.

Het komt herhaaldelijk voor dat de Italiaanse CGIL in het

koor van WVV-stemmen een apart geluid laat horen. Het weekblad "Rinascita" van de Italiaanse communistische partij (PCI) bevatte in september een artikel van Umberto Scalia, secretaris van het WVV en partijbestuurder van de PCI. Deze kritiseerde daarin het onvermogen van het WVV om zich bij veranderende sociale verhoudingen aan te passen. Volgens Scalia mag het WVV geen internationaal politiek instrument zijn voor het spuien van ideologische breedsprakigheid, noch een propaganda-instituut voor de socialistische landen. Dat het WVV een crisis-periode in zijn ontwikkeling was ingegaan, werd volgens hem aangetoond door de gang van zaken op het in 1961 gehouden 5e WVV-congres. (N.B. De toen niet herkozen voorzitter van het WVV, de Italiaan A. Novella, was daar tegen de door Saillant uitgestippelde, strakke eenheids-koers ingegaan door o.m. te pleiten voor gedifferentieerde actieprogramma's, afgestemd op nationale verhoudingen.)

In dit verband zij gereleveerd, dat ook de Nenni-socialisten zijn georganiseerd in de CGIL. De plv. secretaris-generaal van de CGIL, F. Santi, is hoofdbestuurder van PSI (de partij van Nenni). Hoewel Nenni kortgeleden als vice-premier tot de nieuwe Italiaanse regering is toegetreden, schijnt er op vakorganisatorisch gebied geen breuk tussen communisten en Nenni-socialisten te worden verwacht.

H O O F D S T U K V

ANDERE GROEPERINGEN

De SWP en de Kamerverkiezingen

Evenals bij de Staten- en Raadsverkiezingen van 1962 het geval was, werd de SWP bij de Kamerverkiezingen van mei 1963, opnieuw met het stemprobleem geconfronteerd. Nadat in "De Brug" de verkiezingsprogramma's van de CPN en de PSP uitvoerig en kritisch onder de loupe waren genomen, kon een stemadvies moeilijk uitblijven. Ook nu toonde de SWP-leiding echter niet goed raad te weten met dit vraagstuk. Volgens een uitspraak in "De Brug" leek het haar onder de gegeven omstandigheden het beste om op de PSP te stemmen, hoewel zij geen klemmende argumenten kon aanvoeren tegen stemmen op de CPN. Beide partijen werd dan ook "alle mogelijke succes" toegewenst, zulks onder het motief dat versterking van PSP en CPN verzwaring van de druk op de reactie betekende. Geërgerd noemde "De Waarheid" deze houding "dubbelzinnig en verwarring stichtend", temeer omdat de CPN tijdens de verkiezingscampagne veel moeite deed om stemmen te werven onder de aanhangers van de SWP. Het dagelijks bestuur van de CPN deed hiertoe in april zelfs een speciale instructie uitgaan "voor propaganda en werving onder de voormalige kiezers van de Bruggroep". Ook in "De Waarheid" werd een dringend beroep gedaan op de leden van de SWP om de schade, die de communistische vertegenwoordiging in het parlement in 1959 werd toegebracht, te herstellen door te stemmen op de CPN, "de enige communistische partij".

De discussie over de eenheid

Sedert het begin van dit jaar is in "De Brug" in toenemende mate gediscussieerd over de eenheid in de "socialistische beweging". Aanvankelijk was deze discussie - mede onder invloed van de verbeterde betrekkingen tussen de Sowjet-Unie en Joegoslavië - hoofdzakelijk gericht op een toenadering tussen de SWP en de CPN. De redactie van "De Brug" drong er bij de leden van de CPN, die het met de gang van zaken in hun partij niet eens waren, op aan om binnen de CPN een gesprek op gang te brengen, "opdat het stalinisme in deze partij zou ver-

dwijnen". Het blad "De Brug" werd hierbij - wel wat rooskleurig - van groot belang geacht als "orgaan van voortdurende pressie op de opportunistische CPN-leiding".

In het kader van deze campagne tegen het "stalinisme" in de CPN deed het SWP-bestuur begin januari j.l. de eerste van een twaantal "Socialistische Brieven" uitgaan naar een groot aantal (kader-) leden van de CPN en sympathiserenden met deze partij. In dit rondschrijven werd gesteld, dat de CPN nooit het vertrouwen van het Nederlandse volk zou winnen als democratische partij, zolang zij voortgang met het toepassen van stalinistische methoden en zo een vrije en eerlijke discussie binnen de partij onmogelijk maakte. Verwijzend naar de klinkende verkiezingsresultaten van de Italiaanse communistische partij, "die bewezen heeft oprecht te streven naar interne partijdemocratie", deed de SWP-leiding aan het slot van deze brief een beroep op de leden van de CPN om binnen hun partij een eind te maken aan de fouten "die een samenwerking van alle linkse krachten in ons land in de weg staan".

Met dit laatste appèl gaf het SWP-bestuur de discussie over de eenheid een ruimer perspectief.

Duidelijker kwam dit echter nog tot uiting in de tweede "Socialistische Brief", die begin september j.l. in CPN-kringen werd verspreid. Daarin werd o.m. commentaar gegeven op de rede van Paul de Groot d.d. 18 juli j.l. over de houding van de CPN in het geschil tussen Moskou en Peking. Hoewel deze rede over het algemeen zeer werd bekritiseerd, vond de SWP-leiding het toch hoopgevend, dat De Groot - zij het onder de druk der omstandigheden - gekozen had voor het standpunt van de Sowjet-Unie en daardoor "internationaal gezien" gebroken had met het stalinisme. Weliswaar koesterde De Groot het voornemen op nationaal niveau, in zijn eigen partij, op de oude (stalinistische) voet voort te gaan - aldus de brief - maar dat zou een inconsequentie zijn "die het gewone CPN-lid niet lang zal kunnen ontgaan". Het SWP-bestuur achtte dan ook de tijd gekomen om de tot nu toe defensief gevoerde strijd "voor een innerlijke vernieuwing van de CPN" om te zetten in het offensief "voor een krachtige links-socialistische of communistische partij".

Het is op basis van deze gedachte, dat "De Brug" gedurende de laatste maanden van dit jaar de discussie over de eenheid in de "socialistische beweging" voortzette. Uit de ingezonden brieven van leden en lezers kwam een zodanige veelheid van meningen over de eenheid

naar voren, dat de redactie van "De Brug" het nodig achtte om in het nummer van 23 november jl. een voorlopige balans op te maken. Zij betoogde dat bij het streven naar een linkse concentratie eerder het oog gericht was op de PSP, de kleinere linkse groeperingen en de partijlozen, dan op de CPN die bij voortduring zichzelf uitsluit door haar manier van optreden en polemiseren.

Toch zou worden voortgegaan met de poging de CPN te betrekken in het streven naar eenheid, niet uit een hang naar veilige, sectarische beslotenheid, maar uit het besef, dat de huidige CPN niet onveranderlijk en onverbeterlijk behoefde te zijn. De redactie ontveinsde zich echter niet dat alle discussie over de eenheid vruchteloos zou blijven indien er geen modern partijprogramma tot stand kwam, dat tot grondslag van deze eenheid kon dienen. De hand in eigen boezem stekend voegde de commentator van "De Brug" hier aan toe, dat ook de SWP op dit punt had gefaald. "Wij hebben een orgaan 'De Brug' dat werkelijk een brug is, maar een partij, die geen echte partij is geworden. De ervaring met de SWP heeft ons wel teleurstellingen gebracht, maar politiek dood zijn we niet en we staan niet alleen".

"Euro Divisie Nederland" (EDN)

In MO no 1 1962 werd een en ander medegedeeld over de "Euro Divisie Nederland", o.m. ten aanzien van de rol, die enige oud-politieke delinquenten daarin speelden. Tevens werd daarbij gewezen op het feit dat de neo-nazistische invloed in de EDN toen reeds aan het tanen was.

Een levensvatbare politieke organisatie is de EDN nooit geworden en zeker geen extremistische. Voor zover er bij een aantal leden nog politieke belangstelling bestond, ging deze in de richting van het federalisme.

In feite diende de EDN een aantal personen al geruime tijd voor niets anders dan het in georganiseerd verband meedoen aan wandelingen en het deelnemen aan een motorclub en jachthoorngroep. Het behoeft dan ook geen verwondering te wekken dat de EDN in de loop van 1963 heeft opgehouden te bestaan.

"Europafront", voormalig "Jong Europa"

Op 13 dec. werd in de televisie-rubriek "Achter het nieuws" van de VARA de aandacht gevestigd op "Europafront", in de vorm van een waarschuwing tegen "het fascistisch gewroet" van deze organisatie. Voorts

stelde het Eerste Kamerlid dr. F.L. Polak op 18 december schriftelijke vragen aan de Ministers van Algemene Zaken, van Buitenlandse Zaken en van Justitie over een blad "Europafront", verschenen in november - Slachtmaand 1963, z.i. een uitgave van een (internationale) neo-nazistische organisatie met vertakkingen in ons land. Onder het aanhalen van enige passages uit dit blaadje vroeg de senator of genoemde bewindslieden niet van oordeel waren dat stappen konden en moesten worden ondernomen tegen die uitgaven entegen haar hoofdredacteur.

In feite gaat het hier om de eertijds als "Jong Europa" bekend staande groepering. (Zie MO 10-1962, waarin wordt gesproken over het ontstaan en het karakter van deze internationale rechts-extremistische beweging.)

Interne meningsverschillen leidden tot de oprichting van "Europafront", waarbij de Nederlandse afdeling van Jong Europa zich in september 1963 aansloot als "Europafront Nederland", onder leiding van Tymon Balk uit Groningen. Dat zulks meer zou zijn geweest dan een naamsverandering - met name een wijziging in de politieke opvattingen - is niet gebleken.

"Europafront" is in Nederland een groepering zonder enige invloed en aanhang van betekenis. De activiteiten zijn beperkt gebleven tot het houden van enkele bijeenkomsten. Gebrek aan financiële middelen zal hieraan niet vreemd geweest zijn. De Nederlandse groep heeft bovendien geen eigen orgaan. Wel kreeg zij onlangs één pagina toegewezen in het in België uitgegeven orgaan "Europafront".

De geringe verschijningsfrequentie ervan blijkt wel hieruit dat tussen het laatste en het voorlaatste nummer van dit blad - toen nog "Jong Europa" genaamd - zes maanden verstreken zijn.

Volgens recente berichten is Tymon Balk inmiddels als leider van "Europafront" afgetreden. Hiertoe zal mogelijk hebben bijgedragen dat hij na de vorenvermelde televisieuitzending door een hem bedreigende menigte personen voor zijn woning in Groningen werd opgewacht en onder politie-escorte naar huis is gebracht. Mogelijk zal een en ander mede van belang zijn voor het beantwoorden van de vraag van het al dan niet voortbestaan van "Europafront".

STAKINGSOVERZICHT DECEMBER 1963

Bedrijf : Varkensslachtplaats van het abattoir te Rotterdam.
Aanleiding : tariefverhoging geëist.
Inmenging vakbonden : NVV onderhandeldé met de directie.
Resultaat : overeenkomst bereikt.
Aantal werknemers : 31.
Aantal stakers : 31.
Duur van de staking : 3 dagen (4 t/m 11-12-1963).

Bedrijf : N.V. Hazemeijer Fabriek van Electriche Apparaten te Hengelo.
Aanleiding : wijziging in de winstuitkering.
Inmenging vakbonden : directie onderhandelde met erkende vakbonden.
Resultaat : onbekend.
Aantal werknemers : 1800.
Aantal stakers : 400.
Duur van de staking : 1 uur (19-12-1963).

A G E N D A

<u>Datum :</u>	<u>Bijeenkomst:</u>	<u>Plaats:</u>	<u>Organisatie:</u>
26 febr.- 1 mrt. '64	Wereldjeugdconf. voor ontwapening.	Florence	WFDJ/Ital. jeugdorg.
* begin 1964 (april?)	Conf. Duitse Vraagstuk.	Wenen? Joegoslavië?	WVR?
Pasen	21e Congres CPN.	Amsterdam	CPN
30 mrt. - 4 april '64	8e Wereldcongres Juristen.	Boedapest	IVDJ
10-15 apr. '64	3e Internat. conf. VVI-Overheid.	Praag	WVV
maart 1964	7e Congres Ned. Vrouwenbeweging.	Amsterdam	NVB
18-21 mei 1964	2e Internat. conf. VVI-Handel.	Warschau	WVV
mei 1964	4e Internat. conf. VVI-Mijnbouw.	Moskou	WVV
zomer 1964	Internat. stud. conf. over kolonia- lisme.	Sowjet-Unie	IUS
* 1964	Bijeenk. Alg. Raad Féd. Internat. d. Résistants.	?	FIR
1964	Internat. conf. Werkende Jeugd.	?	WFDJ
1965	9e Wereldjeugdfestival (?).	?	WFDJ/IUS
* 1965	5e Congres Féd. Internat. des Résistants.	?	FIR
* 1965	Congres Wereldvredesraad.	?	WVR

* nieuw c.q. aangevuld.